

Petrusbasiliek 13 juli 2025: viering karmelfeest

Lezingen:

1 Kon 18,42b-45

Lc 1,26-38

Overweging

De eremieten die in het begin van de dertiende eeuw woonden rondom de bron van Elia op de berg Karmel, zijn de oorsprong van de Karmelorde. Ze leidden daar een teruggetrokken en contemplatief leven. Ze wilden net zoals de profeet Elia staan voor Gods gelaat. Ze zochten naar de aanwezigheid van God in hun bestaan en ze wilden zich ontdoen van alles wat hun verbondenheid met God in de weg stond. Dag en nacht wilden ze zich daarvoor beijveren. Van Albertus, patriarch van Jeruzalem, ontvingen ze een eenvoudige leefregel. Centraal daarin stond de horigheid aan Jezus Christus. Jezus Christus bood hen het model waarnaar ze wilden leven. Hij was de oervorm voor het leven dat ze nastreefden.

Halverwege de dertiende eeuw veranderde de situatie van de eerste karmelieten grondig. Vanwege de overheersing van de Islam zagen ze zich gedwongen de berg Karmel te verlaten. Ze verlieten de eenzaamheid en vestigden zich in de steden van Europa. In plaats van het leven in de woestijn kwam het leven te midden van de mensen. Toch bleef de contemplatieve aandacht die een kenmerk was van het eremietenleven, bestaan in de spiritualiteit van de orde. Gods aanwezigheid is al de eeuwen door gezocht in het gebed, in het gemeenschapsleven en in de aandacht voor de mensen die in nood verkeren.

Het gebed is steeds een belangrijk element geweest in het karmelitaanse leven. Volgens een aantal mystieke schrijvers wordt de kern van ons gebed steeds gevormd door het verlangen. Verlangen is een zich uitstrekkende beweging naar hetgeen verlangd wordt. We maken ons langer in de richting van het verlangde. Dit verlangen is de kern van ons bidden. Het maakt niet uit of dat het gemeenschappelijk gebed is, of het individuele mondgebed, het smeekgebed of het stil verwijlen bij alles wat God ons geschonken heeft. Ons verlangen is echter nog geen contemplatie. Ons gebed is een richting van ons uit naar God toe. Het gebed wordt contemplatie wanneer God ons in ons gebed tegemoet komt. Gods aanwezigheid is niet het gevolg van de prestatie die we met ons gebed leveren. Zijn aanwezigheid is zijn eigen initiatief. Het is een gave die ons om niet wordt geschonken. Ons gebed is niets anders dan de openheid voor zijn komst in ons bestaan. Prachtig vind ik dit verwoord in het verhaal van de aankondiging aan Maria. 'Verheug u, begenadigde,' zegt Gabriel. 'De Heer is met u. Ge hebt genade bevonden bij God.' Het is God die ons in ons verlangen tegemoet komt, zodat wij geraakt kunnen worden door zijn aanwezigheid.

Bij het leven in gemeenschap denken we misschien spontaan aan de kloostergemeenschappen, waar zusters en broeders proberen te leven volgens een gemeenschappelijk ideaal. Maar zusterschap en broederschap gaan eigenlijk veel verder. Het kan ons duidelijk worden dat alle mensen dochters en zonen zijn van een en dezelfde vader en dat daarom alle mensen zussen en broers van elkaar zijn. We zijn allen geschapen naar Gods beeld en gelijkenis. Zoals God de diepste grond is van ons eigen wezen, zo is God ook de diepste grond van het wezen van elke andere mens. Daarom kunnen we in de omgang met elkaar ook God ontmoeten. In het gelaat van de andere mens wordt het gelaat van God zichtbaar. Uitsluiting op basis van andersheid, van huidskleur, van geslacht, herkomst of geaardheid doet tekort aan de zuster- en broederliefde die we aan elkaar verschuldigd zijn. Uitsluiting, discriminatie, ongestuurd beleid voor de vreemdeling, haat en vernietiging is niets anders dan de beschadiging van het beeld van God dat in ieder mens aanwezig is.

Zusterschap en broederschap strekt zich verder uit dan het respect en de eerbied voor de medemens. Het gaat om onze houding tegenover alle schepselen. Omdat alles door God is

geschapen, zijn alle schepselen onze zusters en broeders. Dat besef stelt indringende vragen bij de baatzucht die geleid heeft tot de uitbuiting en vervuiling van onze aarde. Ook onze aarde vraagt, net zoals alle schepselen, om eerbied en respect omdat ook zij door God geschapen is.

De aandacht voor de medemens behoort wezenlijk tot het karmelitaans charisma, in het bijzonder de aandacht voor de lijdende en behoeftige medemens. Het leven in de woestijn en in de eenzaamheid zou ons kunnen verleiden tot de gedachte dat het bij contemplatief leven gaat om zelfheiliging. Niets is minder waar. De aanwezigheid van God is een geschenk. Het is een genade om niet gegeven. Daarom kunnen we de aanwezigheid van God ook niet voor onszelf houden. We kunnen de liefde van God die in ons binnenste gloeit, uitstralen naar ieder die we ontmoeten. Eigenlijk is de vreugde en het geluk dat we ervaren in de Godsontmoeting niets anders dan het bijproduct van de naastenliefde. Het is de vreugde die we ervaren bij het uitstralen van het geschenk dat God ons liefheeft, naar buiten toe, naar alles wat ons omringt.

Karmelitaans leven is geen exclusieve vorm van leven. Het is een vorm van leven als leerlingen van Jezus. Karmelitaanse waarden zijn geen waarden enkel en alleen voor de officiële leden van de orde. Eigenlijk is leven in horigheid aan Jezus Christus een alternatief voor het gangbare ethos in onze maatschappij, dat we inmiddels als gewoon zijn gaan beschouwen. Het wij en zij denken, de idee dat eigen volk eerst gaat, de ongastvrijheid voor de vreemdeling, de idee dat de vijand met wortel en tak moet worden uitgeroeid, de machtswellust, de landroof, oorlogsvoering waarbij mensenlevens niet tellen, onverzoenlijke haat, de verruwing van onze omgangsvormen: dat alles staat onder de kritiek van de christelijke liefde. Naar mijn aanvoelen is het politiek geknutsel in ons land dat heeft geleid tot een wet waarin het strafbaar is om je medemens in nood te helpen, niet in overeenstemming te brengen met gebod om je naaste lief te hebben. Dat alles verduistert ons zicht op de aanwezigheid van God. Het gebrek aan ethisch besef beschadigt het gelaat van God dat onder ons aanwezig is. Leven in horigheid aan Jezus Christus geeft ons in een van God vervreemde wereld hoop en uitzicht. Het is als het wolkje dat de knecht van Elia uit de zee ziet opstijgen. Het is de aankondiging van de vruchtbare regen na drie jaren van droogte en hongersnood. In de uitleg die vorige generaties karmelieten aan deze tekst hebben gegeven, wordt dit wolkje gezien als een voorafbeelding van Maria, moeder en luister van Karmel. Ze heeft de liefde die God haar heeft toegedragen, aanvaard en eigen gemaakt. Ze is gaan leven in de aanwezigheid van God en ze heeft zo zijn liefde uitgestraald.

Huub Welzen, o.carm.

